

# ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК

ДЕРЖАВНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО  
ЗАКЛАДУ "ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ  
ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ  
ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ"



ПЕДАГОГІКА  
ПСИХОЛОГІЯ  
ФІЛОЛОГІЯ  
ФЛОСОФІЯ

14/2008

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

---

# **ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК**

**ДЕРЖАВНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ  
„ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ  
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ”**

**НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ ЗБІРНИК**

**ПЕДАГОГІКА**

**ПСИХОЛОГІЯ**

**ФІЛОЛОГІЯ**

**ФІЛОСОФІЯ**

**ВИПУСК 14**

**ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ – 2008**

Гуманітарний вісник ДВНЗ „Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди”: Науково-теоретичний збірник. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – Вип. 14. – 354 с.

Науково-теоретичний збірник засновано у 2000 році.

**ЗАСНОВНИК:**

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №5932 від 12.03.2002 року.

Збірник затверджено постановою президії ВАК України  
від 15.01.2002. №1-05/1.

**ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:**

**В.П. Коцур**, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент АПН України.

**РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:**

**ПЕДАГОГІКА:** **Вашуленко М.С.**, д.пед.н., проф., дійсний член АПН України;  
**Волков Л.В.**, д.пед.н., проф.;  
**Дубогай О.Д.**, д.пед.н., проф.;  
**Нікітчина С.О.**, д.пед.н., проф.;  
**Токмань Г.Л.**, д.пед.н., проф.

**ПСИХОЛОГІЯ:** **Бех І.Д.**, д.психол.н., проф., дійсний член АПН України;  
**Максименко С.Д.**, д.психол.н., проф., дійсний член АПН України;  
**Побірченко Н.А.**, д.психол.н., проф.;  
**Скрипченко О.В.**, д.психол.н., проф.;  
**Трофімов Ю.Л.**, д.психол.н., проф., член-кор. АПН України.

**ФІЛОЛОГІЯ:** **Городенська К.Г.**, д.філол.н., проф.;  
**Товкайло Т.І.** к.філол.н., доц. (відповідальний секретар);  
**Корпанюк М.П.**, д.філол.н., проф.;  
**Кузьменко В.І.**, д.філол.н., проф.;  
**Ставицька Л.О.**, д.філол.н., проф.;  
**Сулима М.М.**, д.філол.н., проф.

**ФІЛОСОФІЯ:** **Андрушченко В.П.**, д.філос.н., проф., дійсний член АПН України;  
**Касьян В.І.**, д.філос.н., проф.;  
**Крисаченко В.С.**, д.філос.н., проф.;  
**Рик С.М.**, к.філос.н., доц. (заступник головного редактора);  
**Стогній І.П.**, д.філос.н., проф.;  
**Ярошовець В.І.**, д.філос.н., проф.

*Рекомендовано Вченою радою ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (протокол №5 від 3 березня 2008 р.).*

**ПЕДАГОГІКА**

<b>АВРАМЕНКО О.О.</b> Соціальний розвиток дітей-дошкільників в умовах різновікової взаємодії .....	3
<b>АНДРЮЩЕНКО Т.К.</b> Організація освітнього процесу в контексті формування у старших дошкільників ціннісного ставлення до власного здоров'я .....	5
<b>БАБІЙ І.В.</b> Духовно-моральне виховання дитини як педагогічне явище .....	8
<b>БАЄВА Т.Ф.</b> Дошкільні навчальні заклади в системі інтегрованої освіти .....	10
<b>БЕГАС Л.Д.</b> Театралізовані ігри в корекційно-розвиваючій роботі з дошкільниками .....	13
<b>БЕНЕРА В.Є.</b> Про впровадження інтелектуальних мовленнєвих ігор у сучасну практику дошкільної освіти .....	15
<b>БІЛОУСЬКО Л. В.</b> Технологія використання матеріалізованих засобів у навчанні розв'язуванню задач дітей старшого дошкільного віку .....	19
<b>БІЛОУСЬКО Л.В., ЛЯЛЬКА А.А.</b> Особливості формування часових уявлень у дітей старшого дошкільного віку .....	23
<b>БОГУШ А.М.</b> Дошкільне дитинство: його сьогодення і майбутнє .....	27
<b>БОНДАРЕНКО Н.Б.</b> Теоретичні основи формування духовних цінностей у старших дошкільників засобами регіональної культурно-історичної спадщини .....	30
<b>БОРИСОВА О.О.</b> Музика як засіб корекції та саморегуляції функціонального стану дитини .....	33
<b>БУТЕНКО О.Г.</b> Ідеї гендерного виховання у педагогіці В.Сухомлинського .....	36
<b>БУШЕР Л.В.</b> Прояви індивідуального характеру і виховання соціальної орієнтації дошкільника у сім'ї .....	39
<b>ВАСИЛЕНКО М.Ф., ФІЛОНЕНКО Н.В.</b> З історії розвитку дошкільної освіти у Переяславі-Хмельницькому .....	41
<b>ВАТАМАНЮК Г.П.</b> Педагогічні основи формування комунікативних умінь старших дошкільників у процесі музично-ігрової діяльності .....	44
<b>ГАВРИЛЮК С.М.</b> Художньо-творчий розвиток дітей 5-7 років: сутність, структурні компоненти, показники .....	48
<b>ГАВРИШ І.В.</b> Підготовка майбутніх фахівців дошкільного профілю до інноваційної діяльності як педагогічна проблема .....	50
<b>ГАВРЮТИНА Н.Д.</b> Валеологічне виховання дітей молодшого дошкільного віку засобом організованого експериментування .....	53
<b>ГЛУХОВА Н.Є.</b> Природоохоронне виховання у формуванні життєвої компетентності дошкільника .....	58
<b>ГОРОДЕЦЬКА О.В.</b> Проблеми навчання та виховання дітей дошкільного віку в діяльності «Українського педагогічного товариства» Галичини другої половини XIX – початку XX ст. ....	61
<b>ДЕНІСЮК О.М.</b> Роль сім'ї у розвитку самостійності дітей раннього віку .....	63
<b>ДЗЮБЕНКО Л.В.</b> Методи і форми роботи з дітьми дошкільного віку в педагогічній спадщині С. Русової .....	66
<b>ДОВБНЯ С.О.</b> Використання інтерактивних технологій у підготовці майбутніх педагогів дошкільної освіти .....	69
<b>ДРОНОВА О.О.</b> Педагогічні умови естетизації статево-рольового виховання дітей 5-6 років засобами образотворчого мистецтва .....	72
<b>ЄСЬКОВА Т.Л.</b> Використання ручної праці у вихованні працелюбності дітей (у програмах дошкільних установ 20 – 30 рр. ХХ ст.) .....	75
<b>ЗАЛІЗНЯК А.М.</b> Проблема морального виховання дітей у дослідженнях відомих мислителів .....	78
<b>ЗАХАРОВА Н.М.</b> Формування навичок здорового способу життя в дошкільних групах шкіл-інтернатів .....	80
<b>ЗОТОВА І.В.</b> Ставлення вихователів до роботи в різновікових групах дошкільних навчальних закладів .....	83
<b>ІВАНЮК Г.І.</b> Особистісно зорієнтована модель підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти .....	85
<b>ІЩЕНКО Л.В.</b> Художнє слово як засіб мовленнєвої підготовки дітей до школи .....	88
<b>КАЛМИКОВ Г.В.</b> Педагогіка гуманізму В. Сухомлинського і її використання в практиці роботи ДНЗ. ....	91
<b>КАЛМИКОВА Л.О.</b> Значення вивчення мовленнєвих навичок дошкільників для розробки змісту роботи з формування граматичної будови мовлення. ....	94
<b>КАРДАШ І.М.</b> Образне мовлення в педагогічній спадщині О.О.Потебні .....	96
<b>КАРНАУХ Л.П.</b> Українська народна педагогіка про збереження життя і здоров'я дітей дошкільного віку у соціальному середовищі .....	100
<b>КАРНАУХОВА А.В.</b> Деякі аспекти формування морально-етичної сфери особистості дошкільника за допомогою використання українських казок .....	102
<b>КАХІАНІ Ю.В.</b> Феномен педагогічної культури батьків у контексті проблеми педагогічного просвітництва .....	105
<b>КИСЕЛЬОВА О.І.</b> Стан морально-етичного виховання дошкільників у практиці сучасного ДНЗ .....	108
<b>КОЗЛЮК О.А.</b> Система виховання гуманістичної спрямованості спілкування у старших дошкільників .....	110
<b>КОРНЕЩУК В.В.</b> Моделювання в системі підготовки професійно надійного спеціаліста: теоретичний аспект .....	113
<b>КОШЕЛІВСЬКА О.І.</b> Підготовка майбутніх керівників системи дошкільної освіти: змістовий аспект .....	117
<b>КРАВЧЕНКО А.І., ЧХАЙЛО М.Б.</b> Зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку із застосуванням фізичних вправ і точкового масажу .....	120

виховуються діти, вік яких становить 5 - 6 років або 6 - 7 - ій роки життя; 5% респондентів працюють у молодшій групі - четвертий рік життя і стільки ж (5%) у середній, показуючи вік дітей як «п'ятий рік життя».

Отримані дані дозволяють достатньо чітко виявити, що тільки 10% опитаних вихователів, працюють в одновікових групах. Інші, не дивлячись на те, що у своїх відповідях указували назву одновікових груп (молодша, середня, старша), працюють з дітьми суміжних віков.

Щодо самого поняття «різновікова група», усі з опитаних учасників дали адекватні відповіді і вважають, що в цих групах повинні виховуватись і навчатися діти суміжних віков, тобто 3 - 4 років, 4 - 5 років, 6 - 7 років життя.

Із загальної кількості опитаних лише 8% вихователів мають практичний досвід роботи в різновікових групах, інші 92% - педагоги, так званих, одновікових груп дошкільних навчальних закладів і уявлення про специфіку і особливості роботи в різновікових групах не мають.

Переважна більшість анкетованих (98%) негативно ставляться до можливості роботи в різновікових групах, однозначно зупиняючи свій вибір на гомогенних вікових групах. Мотивація такого негативного ставлення до допустимої можливості керувати навчально - виховним процесом у різновікових групах обумовлена безліччю причинами, серед яких більшість з респондентів назначають:

- труднощі у здійсненні педагогічної діяльності;
- труднощі в організації і побудові освітнього процесу;
- труднощі у виборі форм проведення занять;
- труднощі в організації і керівництві міжвіковою взаємодією дітей;
- труднощі в організації спільної діяльності тощо.

Отже, відповіді на запитання про причину труднощів у роботі педагога в різновіковій групі поділилися на такі:

– об'єктивні, поз'язані з професійною діяльністю (недостатність психолога - педагогічної літератури, програм, методичних рекомендацій, допомоги, відсутність спеціальної професійної підготовки вихователів до роботи в різновікових групах у ВНЗах тощо);

– суб'єктивні - об'єктивні, що залежать як від самого педагога, так і від низки об'єктивних причин: недостатність педагогічного досвіду, низький рівень теоретичної і практичної підготовленості до проведення педагогічної діагностики освітнього процесу, відсутність необхідних професій-

них умінь (діагностичних, гностичних, конструктивних і т.д.);

– суб'єктивні (власне негативне відношення до роботи в різновіковій групі).

Результати проведеного анкетування дозволили нам констатувати про наявність проблеми у ставленні вихователів до роботи різновікових груп. Не дивлячись на те, що кожне з них усвідомлює користь традиційних спільнозвікових груп.

Підготовка педагогічних кадрів до роботи з дітьми в різновікових групах – один із важливих варіантів вирішення проблеми негативного ставлення з боку вихователів до різновікових груп. Система дошкільного виховання, складовою якої є малокомпонентні дитячі садки, сільські дошкільні навчальні заклади, різноманітні групи з різновіковіком складом, потребує кваліфікованих педагогів, котрі володіють знаннями про специфіку кожного вікового етапу дошкільного періоду, уміють проводити необхідну діагностику для виявлення рівня розвитку кожної дитини.

Слід ураховувати, що організацію різновікових груп не можна розглядати як альтернативу щодо вікових об'єднань дітей. Основне завдання полягає в розумінні специфіки кожного із варіантів об'єднання дітей у групи. Різновікова група потребує особливого педагогічного керівництва, але і в цьому випадку, не дивлячись на позитивні моменти пливу групи, залишається велика кількість проблем, ігнорування яких негативно виявиться на системі дошкільного виховання в цілому, так і на особистості виховання.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Байборо́дова Л.В. Взаимодействие в разновозрастных группах учащихся. - Ярославль: Академия развития, 2007. - 336 с.
2. Давидович Е.Б. Сенсорное воспитание детей 3 - 5 года жизни в условиях разновозрастной группы: Автореф. дисс. ...канд. пед. наук. - М., 1991. - 16 с.
3. Герасимова Е.Н. Педагогические основы построения образовательного процесса в разновозрастных группах детского сада: Дисс. ... д - ра пед. наук. - Спб, 2002. - 339 с.

## ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

**Зотова Ірина Василівна** - аспірантка Південно-українського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського.

УДК 37.014.43

## ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНА МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Ганна Іванюк  
(Київ)

У статті розглянуто актуальні питання розроблення та реалізації особистісно зорієнтованої моделі підготовки педагогів дошкільної освіти в освітньому середовищі педагогічного університету.

**Ключові слова:** особистісно зорієнтований підхід, змістова модель підготовки педагога, особистісно зорієнтована модель.

An article describes problems of elaboration and realization individually orientated model of preschool pedagogue training in pedagogical university educational environment .

**Key words:** individually orientated mode, contentually model of pedagogue training, individually orientated model.

Найголовнішим завданням підготовки педагогів дошкільної освіти є формування повноцінної, самодостатньої, адаптивної всебічно розвиненої особистості, а це означає, що сучасна освіта передусім – особистісно зорієнтована. Парадигма особистісно зорієнтованої освіти постала як необхідний спосіб подолання відчуження особистості в освіті постіндустріального суспільства. Особистісно зорієнтована освіта на сьогодні має традиційно сформовані принципи: визнання особистості

(дитини, вихователя, учня, вчителя, керівника навчального закладу) суб'єктом освітньої діяльності та суб'єктом взаємин; визнання людини складною системою, що здатна до саморозвитку; визнання особистості метою, а не засобом освітньої діяльності тощо.

Особистість педагога як визначальний чинник продуктивної професійно-педагогічної діяльності посідає чільне місце серед пріоритетів педагогічної науки. Цінність особистості педагога проявляється в сукупності його індивідуально-особистісних якостей, через призму яких переломлюються наукові закони і закономірності педагогічної науки, що в повному обсязі реалізуються в практиці виховання й освіти.

Особистісна орієнтація в галузі освіти є принципом реформування вищої педагогічної освіти в Україні. Зміна пріоритетів діяльності педагога спрямована на посилення культуротворчої складової професійної діяльності. Відтак розбудова системи вищої педагогічної освіти вимагає актуалізації гуманістичної школи, пройнятої добром, увагою та повагою до дитини, вірою в її можливості та здібності, подолання девальвації загальнолюдських гуманістичних цінностей, утвердження особистості як найвищої соціальної цінності, найповнішого розкриття її здібностей та задоволення її різноманітних освітніх потреб.

У педагогічній науці особистісно зорієтовану підготовку розуміють як органічне поєднання навчання (нормативно-доцільної діяльності суспільства) та учніння (індивідуально значущої діяльності окремого суб'єкта, в якій він реалізує досвід власної життєдіяльності). Таким чином, особистісно зорієтоване навчання, по-перше, забезпечує розвиток особистості учня, виходячи з діагностики його індивідуальних особливостей як суб'єкта пізнавальної та предметної діяльності. По-друге, особистісно зорієтоване навчання надає кожній дитині, учневі (спираючись на його конкретні здібності, нахили, інтереси, особистісні цінності та суб'єктивний досвід) можливість всесторонньо реалізуватися.

Особистісно орієнтована концепція освіти постала на ґрунті філософської антропології М. Шелера, А. Гелена, Г. Плеснера. Навчально-виховний процес вони пропонували формувати спираючись на трактування учня як автономної істоти, котра бере активну участь у своїй власній освіті, і потреби та інтереси якої постійно коригують освітній процес. Найефективнішим методом педагогічної діяльності вони вважали діалог учителя з учнем як автономним суб'єктом. Фундатори теорії особистісно зорієтованої освіти – Л. С. Виготський, С. Л. Рубінштейн, О. М. Леонтьєв, Г. С. Костюк, а також зарубіжні представники гуманістичної психології К. Роджерс та А. Маслоу. Теорію особистісно зорієтованого розвивального навчання обґрунтовували Л. С. Виготський, Е. В. Ільєнков, В. В. Давидов, Л. В. Занков та ін., стверджуючи, що навчальна діяльність учня – це спосіб інтеріоризації суб'єктом колективного історико-культурного досвіду людства, головною умовою та метою якої є повноцінний розвиток інтелекту [3; 4, с. 17, 56–60, 65–120, 324–389]. У працях Л. Виготського, С. Рубінштейна, О. Леонтьєва особистість розглядається як продукт соціокультурного досвіду, відтак неминуче напрошується висновок про кореляцію соціокультурного досвіду та особистісно зорієтованого навчання як головного вектора в його цілеспрямованому моделюванні.

Ідеї самодостатності особистості, її здатності до розвитку та самореалізації розкривали педагоги-гуманісти

Ш. О. Амонашвілі, Б. Д. Грінченко, П. Ф. Каптерев, Я. А. Коменський, М. Монтесорі, Ж.-Ж. Руссо, М. М. Скаткін, М. Стельмахович, В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський, Й. Фребель, В. Ф. Шаталов, С. Т. Шацький.

Сутність особистісно зорієтованого педагогічного керівництва освітньою діяльністю дітей дошкільного віку розкривав у своїх працях Януш Корчак. Великої уваги він надавав ставленню до дитини як до істоти, яка заслуговує безумовної поваги і довіри. Ідею Януша Корчака про значущість для особистості врахування її потреб вільного пізнання світу лягла в основу багатьох наступних педагогічних особистісно зорієтованих учень [5]. Ввелику увагу на психологію індивідуума і на особистісно зорієтований підхід до учня звертала Софія Русова, акцентуючи на необхідності застосування психологічних знань у педагогіці [8].

Значний внесок у розроблення теорії і практики особистісно орієнтованої освіти зробив В. Сухомлинський, смисл якої він вклав у категоричний імператив для вчителя: “Пам’ятайте, що нема й бути не може абстрактного учня” [10, с. 436]. Як відгук на заклик В. О. Сухомлинського принципи гуманістичної особистісно зорієтованої педагогіки знайшли своє втілення у практиці функціонування авторських шкіл І. Г. Ткаченка, О. А. Захаренка та В. М. Сиволоба. Кожна зі шкіл цих сподвижників являла собою цілісне особистісно зорієтоване навчально-виховне середовище.

У 1980–1990-і рр. з’являються нові вітчизняні концепції особистісно зорієтованої освіти (Н. Алексеєв, І. Семенов та ін.), серед них і концепції педагогіки творчості (І. Семенов, С. Степанов та ін.). Предметом дослідницької, експериментальної та практичної діяльності стає моделювання соціокультурних та рефлексивно-інноваційних навчальних систем із діалогічною та полілогічною взаємодією учнів та вчителів, що сприяють розвиткові особистості. Ці педагогічні концепції та парадигми стали серйозною теоретичною базою для розуміння сутності особистісно зорієтованого навчання та проблем гуманізації сучасної освіти.

Сучасні педагоги І. Бех, Г. Костюк, С. Максименко, В. Семichenko, І. Зязюн, О. Пехота у своїх працях звертаються до визначення сутності особистісно зорієтованої професійної підготовки вчителів, технології особистісно зорієтованого навчання студентів, особистісний підхід як методологічний інструментарій організації навчально-виховного процесу [7].

Проблеми змістового забезпечення та методології професійно-педагогічної освіти досліджують відомі українські вчені С. Гончаренко, М. Євтух, Ю. Мальований, В. Моляко, О. Савченко. Зокрема О. Я. Савченко наголошує, що давно назріла нагальна проблема оновлення змісту особистісно зорієтованої підготовки вчителя [9, с. 139–142]. І. С. Якиманська у форматі особистісно зорієтованої освіти позиціонує учня як суб'єкт пізнання [11]. І. Д. Бех розглядає особистісно зорієтоване навчання як складову частину глобальної особистісно орієнтованої освіти [2, с. 5–16]. Деякі дослідники (І. О. Балл, Л. А. Онищук) роблять акцент на значущості гуманізації освітнього процесу.

У свою чергу Д. А. Белухін розкривав ключові положення особистісно орієнтованої педагогіки, а саме: індивідуалізована система наукових знань і практичних умінь, що зумовлює розвиток позитивних змін у світогляді, професійному мисленні та поведінці майбутнього педагога; інтеграція змісту особистісно орієнтованої

педагогіки на основі базових знань з філософії, психології, соціології, медицини, культурології, мистецтвознавства; гуманістична спрямованість визнання найголовніших цінностей особистості, її прав на вільний розвиток та реалізацію своїх здібностей; психотерапевтична основа: формування і розвиток принципово нових психофізичних комфортних, ситуативно-адекватних способів взаємостосунків між людьми та способів спільнотої діяльності; сприяння людині "у пошуку і корекції нею ставлення до самої себе, інших людей та навколоїшнього світу, до своєї діяльності; індивідуально-особистісний та діяльнісний підхід до організації освітнього процесу [1, с. 5–8]. "Особистісно зорієнтована педагогіка, – пише Д. А. Белухін, – це інтегроване поняття, яке варто розуміти як систему знань про людину... характерним для якої є педагогічний аспект "[1, с. 7].

Пошук ефективних шляхів удосконалення підготовки педагогів є предметом досліджень багатьох учених. В.І. Боднар приділяв особливу увагу обґрунтуванню напрямків професійно-педагогічної підготовки та розкриттю сутності шляхів реалізації психолого-педагогічних чинників формування вчителя у вищому навчальному закладі. "Основними напрямами в підготовці вчителя як особистості є забезпечення культури спілкування, розвиток педагогічного мислення у структурі педагогічного процесу та виробничих функцій, моделювання і вирішення педагогічних задач, аналізу проблемних ситуацій з педагогічної взаємодії" [6, с. 253].

Соціально-економічна криза, суперечливі тенденції реформування системи освіти вплинули на формування професійно-педагогічної мотивації студентів. Серед інших мотивів студентів 1-го курсу ОКР "Бакалавр" чільне місце займають: орієнтація на педагогічну діяльність – 60% (із них 25% обумовлює її достатньою зарплатою); 18% пов'язує свій вибір педагогічної спеціальності з бажанням працювати з дітьми, 12% своє професійне майбутнє бачать у менеджменті дошкільної освіти. Мотиви вступу студентів на спеціальність "Дошкільна освіта" здебільшого можна окреслити як такі: позитивне сприйняття педагогічної професії, любов до дітей, можливість навчатися за державним замовленням, спроба використати освітньо-кваліфікаційний рівень "Бакалавр", "Спеціаліст", "Магістр" як сходинку до подальшої перекваліфікації на престижну спеціальність чи спеціалізацію. Мотивація студентів під час вступу в магістратуру виражена дещо яскравіше, домінантою її є прогностичний професійний портрет свого "Я". Варто зауважити й деяку нечіткість його професійних штрихів: "хочу бути викладачем дошкільної педагогіки та психології, однак... – це дуже копітка справа. Не знаю, чи у мене не вийде", "мені до вподоби практично орієнтована діяльність організатора дошкільної освіти, однак я не зовсім можу зрозуміти чітко коло компетенцій. Організатор виховання дітей дошкільного віку трактується досить широко. Тому я не бачу себе у майбутньому професійному житті". Не секрет, що сутність і зміст професійної підготовки педагога часто-густо не відповідає сучасним вимогам до особистості педагога. До педагогічних вищих навчальних закладів залишається актуальною проблема змісту та технологій професійної діяльності майбутніх випускників ВНЗ. У контексті цих проблем значущим є окреслення чітких цілей підготовки майбутнього педагога з урахуванням дворівневої системи підготовки: ОКР "Бакалавр", ОКР "Магістр". Така система підготовки педагогічної освіти сприятиме задоволенню суспільних запитів і особистісних потреб людини у забезпеченні педагогічною діяльністю різних спеціалізацій спеціальності "Дошкільна освіта".

Аналіз педагогічної теорії і практики підготовки педагогів дошкільної освіти дає нам змогу визначити найсуттєвіші цільові лінії – індивідуально-особистісні характеристики педагога, розвиток критичного мислення, формування емоційно-вольової сфери, комунікаційної толерантності. Ці та інші характеристики професіографії більш істотні щодо підготовки ОКР "Бакалавр". Очевидно, що формування володіння ними дещо гальмується в освітньому процесі ВНЗ за сучасного стану змісту та освітніх технологій. Аналіз психолого-педагогічної підготовки вихователів дітей дошкільного віку свідчить про таке: а) цикл дисциплін професійної підготовки сприяє виробленню знань, професійних умінь та способів діяльності (педагогіка, предмети педагогічної спеціалізації, психолого-педагогічна, педагогічна, виробнича практики; б) вивчення комплексу дисциплін про людину (загальна і вікова психологія, анатомія з генетикою, фізіологія) дає знання про психофізичний розвиток дитини; в) знання теорії та методик розвитку дитини дошкільного віку, готовність до застосування їх в освітньо-розвивальному процесі ДНЗ, зорієнтованих в основному на роботу в групі.

Однак у навчальних планах (за стандартом) бракує дисциплін практико-орієнтованих на саморозвиток майбутнього педагога, педагогічну взаємодію в сім'ї (сімейний гувернер тощо). Оскільки суспільна значущість порушенії нами теми безперечна, враховуючи зацівленість студентів у професійному становленні пропонуємо оновлення змісту підготовки тренінговими курсами (напр. "Тренінг самопізнання"), спецкурсами "Обдарована дитина", "Педагогічна іміджологія", "Психологія творчості". Важливим компонентом особистісно орієнтованої моделі підготовки педагога дошкільної освіти є процесуально-технологічний компонент.

Необхідність уведення в освітній процес, утворження і активного впровадження концепції особистісно зорієнтованої освіти в Україні зумовлена не тільки потребами її державного та суспільно-історичного розвитку, а й загальними закономірностями світового розвитку, вимогами сучасної цивілізації, особливостями розвитку науки та культури. Водночас треба враховувати і той незаперечний факт, що на становлення та еволюцію зasad концепції освіти впливає домінуюча в суспільстві світоглядна традиція розв'язання загальнозначущих проблем, а відтак імовірний і зворотній зв'язок.

Особистісно зорієнтована освіта в ідеалі має включати розробку наукових засад, на яких можна побудувати систему, яка враховувала б національну, соціокультурну, філософсько-світоглядну, освітянсько-педагогічну традиції. Тобто структуру особистісно зорієнтованого навчання має складати система вчень, ідей, напрацьованих попередніми і розвинених новими поколіннями педагогів.

Активний розвиток особистісно зорієнтованої навчання пов'язаний із необхідністю подальшої неперевної гуманізації всієї системи освіти. Йдеться не тільки про те, що в центрі педагогічного процесу має постати особистість – як учня, так і вчителя, а саме про те, що гуманізація виявляє себе як істотна характеристика науково-пізнавального та навчально-виховного процесу. Активне впровадження у вузівську практику особистісно зорієнтованої моделі підготовки педагогів дошкільної освіти з урахуванням стаїх традицій може дати позитивні результати і посприяти розв'язанню багатьох проблем сучасного освітнього простору. Особистісно зорієнтований підхід до майбутнього педагога

дошкільної освіти відіграє роль доброї естафети і яскравого наочного прикладу ставлення до своїх вихованців, однак потребує подальшого вивчення та розроблення курикулуму особистісно зорієнтованої моделі підготовки педагога.

### **ЛІТЕРАТУРА**

1. Белухин Д.А. Личностно ориентированная педагогика. – М.: Московский психологический социальный институт, 2005. – 448 с.
2. Бех І. Д. Дві експериментально-виховні стратегії – два етапи розвитку педагогічної науки // Педагогіка і психологія. – 2000. – № 3.
3. Выготский Л. С. Педагогическая психология. – М., 1996.
4. Ильинков Э. В. Философия и культура. – М., 1991.
5. Корчак Я. Право дітей на повагу/ Як любити дітей. – К.: Радянська школа, 1976. – 160 с.
6. Педагогічна і психологічна науки в Україні. Збірник наукових праць до 15-річчя АГН України у 5 томах. – Т. 1. Теорія та історія педагогіки. – К. : Педагогічна думка, 2007. - 360 с.
7. Пехота О.М., Старєва А.М. Особистісно зорієнтоване

навчання: підготовка вчителя. – Миколаїв: Іліон, 2007. - 272 с.

8. Русова С. Вибрані педагогічні твори: у 2 кн. – Кн. 1 / За ред. С. І. Коваленко. – К.: Либідь, 1997. – 272 с.

9. Савченко О. Я. Врахування у підготовці вчителя ситуації розвитку сучасної сільської школи // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – К., 2002. – Вип. 1.

10. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві // Вибрані твори: У 5-ти т. – К.: Радянська школа, 1977. – Т. 2. – 670 с.

11. Якиманская И. С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе. – М., 1996. – 226 с.

### **ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА**

*Іванюк Ганна Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, професор, завідувач кафедри теорії, методик і психології дошкільної освіти та родинного виховання Інституту дошкільної, початкової і мистецької освіти Київського міського педагогічного університету імені Б.Д. Грінченка.*

УДК 372.461

## **ХУДОЖНЕ СЛОВО ЯК ЗАСІБ МОВЛЕННЄВОЇ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ ДО ШКОЛИ**

**Людмила Іщенко**  
(Умань)

У статті досліджується проблема мовленнєвої готовності дітей до школи засобами художньої літератури, визначається вплив художнього слова на розвиток мовлення дітей дошкільного віку.

**Ключові слова:** мовленнєвий розвиток, мовленнєва готовність.

*The article reveals the problem of speech skills formation of preschool children by means of fiction, and the influence of fiction on the development of speech of preschool children is determined.*

**Key words:** development of speech, speech skills formation.

Проблема готовності дитини дошкільного віку до школи не є новою, але особливо актуальною вона стала на етапі реформування освіти в Україні і переходу на навчання з 6-ти років. Підготовка дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі на сучасному етапі досліджувалася низкою вчених (Л.В. Артемова, З.Н. Борисова, Р.С. Буре, Е.С. Вільчковський, І.С. Дьоміна, Р.Й. Жуковська, Т.В. Тарунтаєва, О.П. Усова та ін.).

Дослідження означеної проблеми відбувалося в таких напрямках: визначення початкового змісту навчання мови в дошкільному закладі (А.М. Богуш, Н.В. Гавриш, Ф.О. Сохін, О.С. Ушакова); усвідомлення мовлення дитиною (Журова Л.Є., Ельконін Д.Б., Карпова С.Н., Сохін Ф.О. та ін.); розвиток окремих мовленнєвих навичок, як-от: звуковимови, граматичної правильності, зв'язаного мовлення, словника, мовленнєвої творчості тощо (О.П. Аматьєва, Г.П. Белєкова, Н.В. Гавриш, Л.О. Калмикова, Н.І. Луцан, І.О. Луценко, Н.П. Орланова, Т.Г. Постоян та ін.); підготовка дітей до навчання грамоти та навчання грамоти (Л.Є. Журова, А.П. Іваненко,

Н.С. Варенцова, Н.П. Орланова та ін.); мовленнєва підготовка дітей до школи (А.М. Богуш, М.С. Вашуленко, Н.С. Шиліна та ін.).

Метою дослідження було виявлення ефективних шляхів мовленнєвої підготовки дітей до школи.

Завдання дослідження - виявити ефективні форми й методи, що сприяють мовленнєвій готовності дітей до школи.

Проблемі мовленнєвої підготовки дітей до школи присвячене дослідження Н.Є. Шильної. Автором було визнанено та реалізовано педагогічні умови ефективності формування мовленнєвої готовності старших дошкільників до шкільного навчання. Н.Є. Шиліна прослідковує залежність темпів формування мовленнєвої готовності старших дошкільників до навчання у школі від занурення дітей у мовленнєві ситуації як на заняттях із різних розділів програми, так і в повсякденному житті, занурення дітей у різноманітні види мовленнєвої діяльності (заняття, ігри, вправи, театрально-ігрова, художньо-мовленнєва діяльність і т. ін.).

Мовленнєва підготовка дітей до школи у практиці сучасних закладів дошкільної освіти представлена нормативними документами, а також програмами дошкільного закладу та початкової школи.

Державним стандартом дошкільної освіти є Базовий компонент дошкільної освіти. Це зведення норм і положень, що визначають державні вимоги до рівня освіченості й вихованості дітей дошкільного віку. Він визначає сумарний кінцевий показник компетентності дитини на час її виходу з дошкільного віку і вступу до школи; забезпечує єдність освітньо-виховного простору, є основою для створення базової і варіантних програм [1].

У Базовому компоненті визначено і напрями мовленнєвого розвитку дітей, які є орієнтовними показниками мовленнєвої компетенції випускника дошкільного закладу.